

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Harry Lindell (2019). *Så får du en god cirkulär och hållbar jul*. Vasabladet, 8.12.2019, s. 47.

Novias forskning

Så får du en god och hållbar jul

● Cirkulär ekonomi handlar i korthet om naturens kretslopp och strävan efter att avfall inte ska existera, utan ses som råvara till nya produkter. Det handlar också om vardagskunskap och att ta tillvara det som redan finns.

Cirkulär ekonomi är en central tanke i det landsomfattande projektet "Kiertotalous osaamista ammattikorkeakouluihin", finansierat av Undervisnings- och kulturministeriet som Yrkeshögskolan Novia och 18 andra yrkeshögskolor deltar i. Projektets syfte är att modernisera yrkeshögskolornas utbildning så att hållbart tänkande blir en viktig del av projekt och studier kring biologiskt och tekniskt kretslopp samt affärsmodeller som även stöder lokal ekonomi.

Men cirkulär ekonomi är inte bara något för högskolorna att fundera på. Inför julen kan man som konsument försöka tänka hållbart och cirkulärt. Behövs det en stor hög med julklappar under granen och måste vi införskaffa mängder av mat som inte blir uppäten?

FÖRRI VÄRLDEN, när folket inte levde i överflöd, betedde man sig annorlunda. Man hade inte råd eller behov av att köpa oändligt många julklappar och i butikerna fanns det inte heller ett överflöd av saker som skulle ha lockat konsumenten att köpa presenter. Barnen fick julklappar, men det kunde delvis vara samma julklappar som de fått ett tidigare år. Barnen lekte med dem och sedan försvann leksakerna för att paketeras in följande år.

Det har min svärmors mamma berättat om, och hon minns barndomens jular med värme, inte bitterhet. Däremot säger svärmodern själv alltid emellanåt att hon inte hade leksaker att leka med. Man kan fråga sig hur så mycket ändrats på så kort tid.

I min barndom bestod julkalendrarna av papper med bilder som överraskningar. I dag är julkalendrarna fyllda med choklad i plastförpackningar.

De gamla julkalendrarna kunde brännas eller i dagens läge föras till pappersåtervinningen. Men cirkulär ekonomi förr i världen var ännu mer finurlig.

Mina barn har ärvt sin mors julkalender som är gjord av 24 tändsticksaskar och varje år fylls dem med något smått. I år önskas choklad in i den, en chokladjulkalender utan plast.

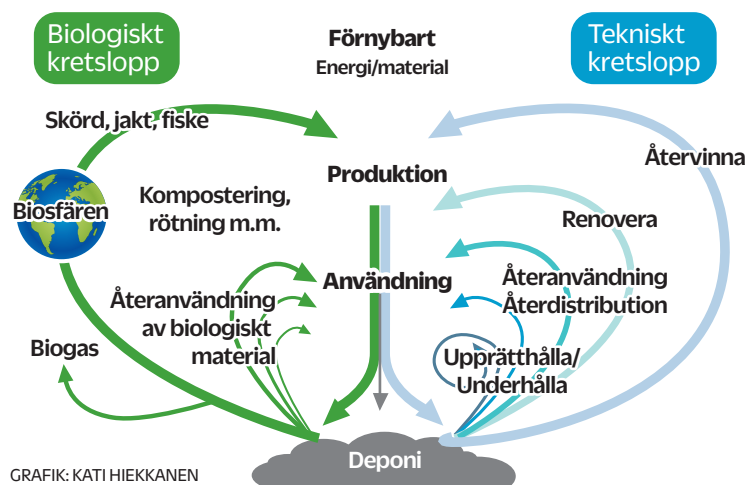
På samma sätt kan till exempel omslagspapper återanvändas. I vår familj kommer vanan från min frus familj. På julafton är det roligt att hit-

"Att köpa lokal mat och lokala mathantverksprodukter är en julgåva till lokala producenter och gynnar cirkulär lokal ekonomi."

Julkalendern är cirka 40 år gammal. Den har limmats några gånger men är fortfarande i användning. FOTO: HARRY LINDELL

Cirkulär ekonomi

GRAFIK: KATI HIEKKANEN

Cirkulär ekonomi handlar i korthet om naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska existera utan ses som en råvara.

ta samma presentpåsar, papper och snören som har använts tidigare år. Då skrattar vi och diskuterar om vi minns varifrån pappret kommer och vad som fanns i det för fem år sedan.

Någon gång måste den som ger gåvan varna: där finns inte något från Boss eller Stockmann, för nu är det pappret återanvänt. Julen blir rolig och cirkulär!

UNDER DE SENASTE ÅREN har vår familj också i högre grad köpt julmaten lokalt, det som vi inte kan eller orkar tillverka själva.

Förra året köpte vi till exempel alla lådor från lokala reko-ringar. Det är också roligt att träffa lokala producenter och det känns bra att bidra till

den lokala ekonomin på ett litet vis.

Till julen satsar man gärna på mathantverk och på mathantverksprodukter som kommer från hemorten. Mathantverksprodukternas attraktion förstärks genom den lokala anknytningen till hantverkaren, råvaror och kopplingen till mattraditioner och matkultur. Hantverket och kunnandet är med i hela produktionskedjan.

Den digitala utvecklingen har gjort det lättare för konsumenterna att hitta ekologiska och lokala livsmedel. Det finns regionala och rikstäckande finländska sajter som aitojamakuja.fi, där man kan hitta information om lokala producenter i hela Finland.

Den växande efterfrågan på lokal mat, matkultur och mathantverksprodukter har gett upphov till nya sociala nätverk, distributionskanaler och aktiviteter. Ett bra exempel är reko-ringar på sociala medier, och Foodhub Nyland som lanserades 2017. Hubben fungerar som lokala reko-ringar, men har ett konstant lager där konsumenterna kan använda självbetjäning eller hämta produkter de köpt online.

Sju tips för ett cirkulärt och hållbart 2020

● Följande termer är centrala inom cirkulär ekonomi, reflektera gärna kring dem med nära och kära under julen.

Vägra (refuse): Vägra konsumera det vi på riktigt inte behöver.
Minska (reduce): Minska konsumtionen som helhet: reducera användning av engångsartiklar, prylar i hemmet, bilturer, överflödigt mat.
Återanvända (reuse): Genom att återanvända, byta, låna och laga i stället för att bara köpa nytt kan vi minska mängden avfall och bidra till en bättre miljö. Det är också bättre för privatekonomin.

Ge ett nytt syfte (repurpose): Ge en pryl ett nytt liv. Kanske den kan användas till något helt annat.

Reparera (repair): Fixa det som är trasigt eller slitet. Hjälp på traven fås från olika "gör det själv"-sidor.
Ompröva (rethink): Fundera kring varför saker skapas, varför vi köper dem och hur ofta. Kan vi köpa mindre och smartare. Det hjälper oss förstå vår roll i samhället och föreningarna som uppstår.

Återvinna (recycle): När jul och nyår är över brukar det bli en massa avfall kvar. Då är det klokt att tänka på miljön och inte slänga alltihop i soptunnan utan se till att källsortera papper, snören, kläder, mat, leksaker och annat. I ett cirkulärt samhälle ses avfall som en råvara och ju mer som kan återvinnas desto bättre är det för klimatet.

Hållbart producerad och konsumerad mat sparar och återvinner värdefulla naturresurser. Vi åter vad vi behöver och svinnet är så litet som möjligt.

ENLIGT SITRA, Finlands nationella självständighetsfond, är cirkulär ekonomi framtiden för vårt livsmedelssystem.

Hållbart producerad och konsumerad mat sparar och återvinner värdefulla naturresurser. Vi åter vad vi behöver och svinnet är så litet som möjligt.

Produktionen försöker även utnyttja olika biflöden som uppstår i matproduktionen, till exempel halm, blast, och slaktavfall.

Lokalt producerade och konsumerade matråvaror är hållbar cirkulär ekonomi som också är viktig socialt och ekonomiskt för lokala samhällen.

Det bidrar därmed till den lokala ekonomin och sysselsättningen, till

exempel matturism som skapar en positiv bild av orten. Maten är också en del av regeringens närmatsprogram.

ATT UTVECKLA och omarbota shoppingmiljöer och livsmedelsprodukter med tanke på ett lokalt cirkulärt och resursvänligt sätt kommer att bidra till mera hållbara matproduktionssystem också ur en social synvinkel.

Olika lokala matkulturer, mathantverksprodukter, matkassar och hubbs för matleverans blir allt vanligare. Nya idéer uppstår hela tiden med hjälp av ny teknisk utveckling och mattrender ute i världen.

Att köpa lokal mat och lokala mathantverksprodukter är en julgåva till lokala producenter och gynnar cirkulär lokal ekonomi.

Harry Lindell

projektledare vid Novia